

ANDREI KURKOV

SYDÄN EI OLE LIHAA

SUOMENTANUT ARJA PIKKUPEURA

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Kartta s. 6–7:

Olena Huhalova-Mieshkova, adapted by Rahel Bünter

© Diogenes Verlag except Russian and Ukrainian

Venäjänkielinen alkuteos

Сердце не мясо

First published in 2021

Copyright © 2022 by Diogenes Verlag AG, Zürich

All rights but Russian and Ukrainian reserved

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-50363-7

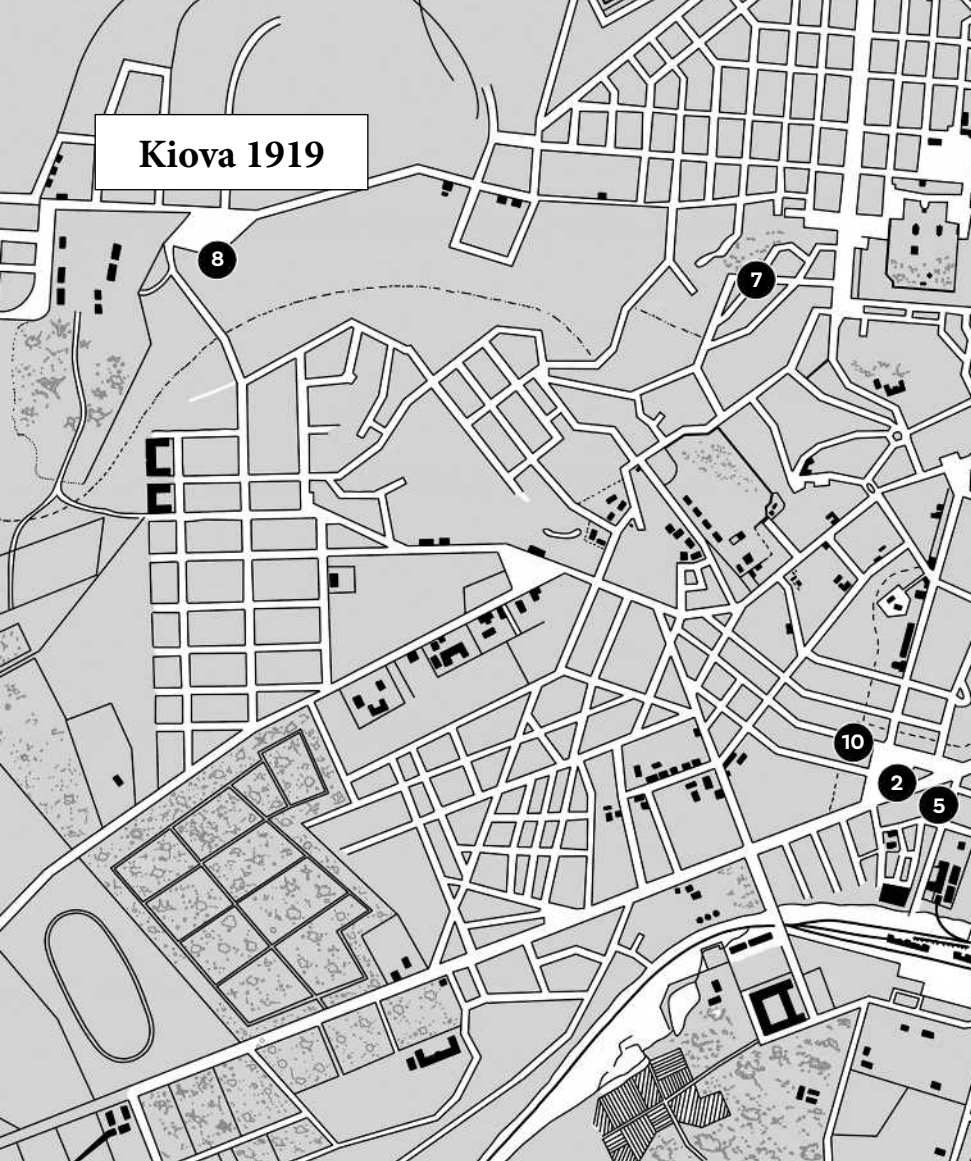
OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

Vilpittömät kiitokseni Juri Lysenkolle
ja Paul Lequesnelle vinkeistä ja neuvoista,
sekä Tatjana Makarovalle ja Aleksandr Makaroville
kannustuksesta, joka sai minut paneutumaan
perusteellisesti vuosien 1919–1920 tapahtumiin
Kiovassa ja Ukrainassa.

ANDREI KURKOV

Kiova 1919

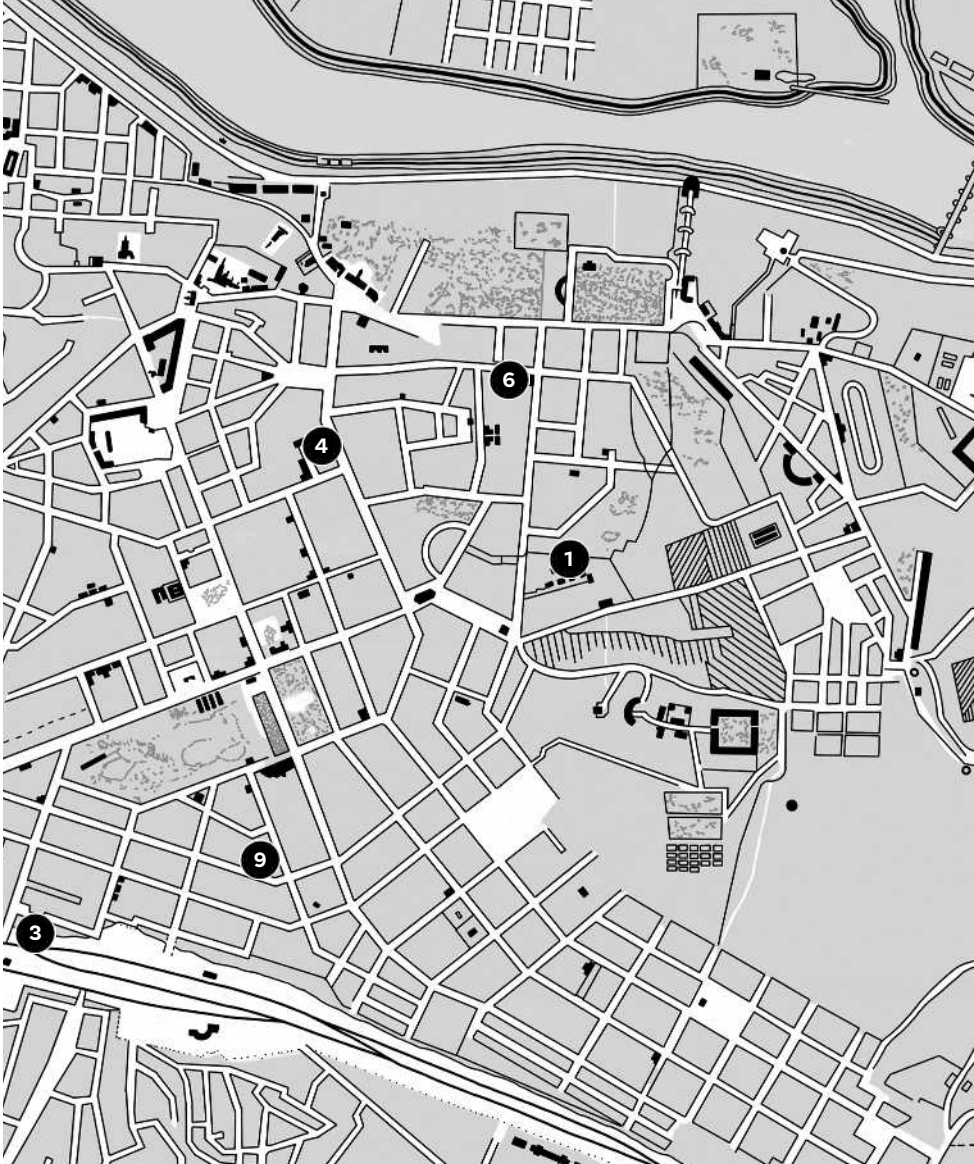
Paikannimet on translitteroitu alkuteoksen venäjänkielisestä kirjoitusasusta, suluissa kohteen nykyinen ukrainankielinen nimi. Suuri osa teoksen paikannimistä on vaihtunut useaan kertaan.

1. Sobatšja Tropa eli Koirapolku (*vulytsja Metšnykova*), jota pitkin Samson ja Nadežda astelevat kohti antistasounassa toimitettavaa antivihkimistä ja tulevaa perhe-elämää.

2. Galitsian aukio (*Halytska ploštša*), juutalaistori Jevbaz, Kiovan kaupankäynnin keskus, jonka lähikadulta Samson talonmiehen lesken neuvosta etsii nekkuja Nadeždan makeanhimoon.

3. Kiovan rautatieaseman alue, jonne Samson tovereineen saapuu vapauttaakseen väestönlaskentaa vastustavien rautatieläisten kaappaaman Nadeždan.

4. Kreštšatik 52 (*H'reštšatyk*), valokuvaaja Leon Višnevskin ateljeen sijaintipaikka.

5. Žiljanskaja-kadun (*vulytsja Žyljanska*)
ja Stepanovskaja-kadun (*vulytsja Starovokzalna*) kulmauksessa Samson, Holodnyi ja puna-armeijalaiset löylyttelevät ja peseytyvät Galitsian saunoilla.

6. Sadovaja-katu 5 (*Sadova vulytsja*), Neuvosto-Venäjänsä salaisen poliisin VTŠK:n eli Tšekan pahamaineinen rakennus, jonka pihalla teloitetaan vankeja.

7. Štšekavitsan hautausmaalla (*Štšekavytske kladovyštše*) lepää Samsonin perhe.

8. Zaharjevskaja-kadun talossa 3 (*Zaharivska vulytsja*) asuu Aleksandra Ipatjevna Karitidi, yksi laitonta lihankaupustelua koskevan jutun todistajista.

9. Tarasovskaja-kadun (*Tarasivska vulytsja*)
ja Mariinsko-Blagoveštšeskaja-kadun (*vulytsja Saksahanskoho*) kulmauksessa tapahtuu raitiovaunuonnettomuus.

10. Zlatoustovskaja-katu 7 (*Zolotoustivska vulytsja*) Galitsian aukion liepeillä sijaitsee mystisen konsuli Albert Veniaminovitšin kotitalo.

Luku 1

HUHTIKUINEN ALKUILTA HENKÄILI ohikulkijoiden vai-meaa puhetta. Kevyt tuulenvire sekoitti sanojen ja lauseiden katkelmat miellyttäväksi ja sointuisaksi munasokerivaahdoksi. Minkä tahansa luonnon ja ihmiselämän musiikin tavoin sitä saattoi juoda ainoastaan korvilla, mutta tämän juoman maku ei korventanut mieltä.

Suojattomalla oikealla korvallaan Samson seuraili maailman hälyääniä, vasen korva oli vierellä astelevaan toveriin päin. Aika ajoin hän pani merkille, ettei vasen korva ollenkaan kuulut tiettyjä oikealta tulevia ääniä. Se ei varsinaisesti harmittanut vaan pikemminkin ilahdutti häntä ja lisäsi luottamusta kaikkea vasemmalla korvalla kuultua kohtaan.

– Ja nyt meidän talossa on kaikki niin sekaisin, että se uusi asukas, Safronin, tunkee juovuspäissään sisään minun ovestani eikä omastaan, Samsonin vasen korva kuuli, kun hän ja Holodnyi ohittivat kaksi nuorta naista, jotka vauhdistaan ja askelluksestaan päätellen olivat päämäärättömällä huvikävelyllä.

Ääni kuulosti Samsonista miellyttävältä, joten hän kääntyi vilkaisemaan sileäkampauksista ruskeaverikköä ja huomasi, että tämän suussa välkähti kultahammas.

Samson ja Holodnyi kiiruhtivat oluelle työpäivän jälkeen. Päättävästä torstaista tuskin jäisi minkäänlaista muistikuvaa. Mitä nyt Naiden oli jo viidennen tai kuudennen kerran vaatinut, että Samson vie Jakobsonin pukuun puetun sovitushuonon

pois työhuoneestaan. Naiden väitti, että se kerää sisuksiinsa kosteutta, jonka sitten palauttaa miliisiaseman työntekijöille vilu-
tautiköhän muodossa. Naiden tosiaan yskiskeli, mutta puolen
sylen päässä sovituspukusta istuva Samson oli pysynyt terveenä.
Jos hänellä jotain vaivaa olikin, niin se liittyi ainoastaan tasku-
pistoolin luodeista saatujen kahden haavan arpeutumiseen.
Tosin arvetkaan eivät reagoineet Naidenin havaitsemaan kos-
teuteen, vaikka topakka perintöruhtinatarkirurgi Vera Ignat-
jevna Gedroits oli Samsonia sairaalasta kotiin passittaessaan
sanonut lähtiäisiksi: ”Välttääkää kosteutta! Pysytelkää kuivana ja
lämpimänä.”

Niin tai näin, mutta sovituspukke ja puku kuuluivat nyt val-
tiolle, olihan niistä suoritettu maksu. Todistusaineiston hallussa-
pitolovastaava, viiksekäs terävänokkainen Vasyli oli kuitenkin tiu-
kasti kieltäytynyt ottamasta sovituspukkea varastoonsa. ”Juttu
on saatettu päätökseen, en minä sitä tarvitse”, hän oli sanonut.
”Höyrytä se kirppujen varalta ja vie kotiisi. Toimittakoon nau-
lakon virkaa.”

– Minä en pidä siitä ajatuksesta, että Juudas Iskariotille pys-
tytettäisiin muistomerkki, Holodnyi sanoi päätään puistellen
ja kääntyi katsomaan toveriaan kuullakseen tämän mielipiteen
asiasta.

– Niin, on se jotenkin outoa, Samson myönsi. – Muistomerkki
itsemurhan tehneelle? Muistomerkkejä pystytetään ponnis-
telleille ja urotöitä tehneille. Mikä mahtoi olla Juudaksen uro-
työ? Samson kohautti olkapäitään.

– No palauttihan hän hopearahat ylipapeille, Sergi Holodnyi
jatkoivat pohdintaansa.

– Ja veti sen jälkeen itsensä hirteen, Samson lisäsi. – Kavalsi,
katui, tappoi itsensä... Eipä siitä löydy urotyötä eikä kuolemaa
aatteen puolesta!

Samassa ihan lähellä karkea ja käheä miesääni jyräytti kuin
kuularuisku:

– Helvetin narttu, ota se kiinni! Vanjuha, ammu!

Pyssy paukahti takana viisi tai kuusi kertaa. Kiireesti hajaantu-
vien jalankulkijoiden kenkien kopina peittyi laukausten kaikuun,
joka lähti kiittämään nupukivikatua kuin irronnut rattaanpyörä.
Kesken juttuaan seisahtuneet Samson ja Holodnyi seurasivat sitä
katseellaan, ja tuon miltei näkyvän kaiun perässä hölkkäsi omi-
tuisesti nilkuttaen ja hypähdellen koira, jonka suusta roikkui
jotain valkeaa, ehkä luu. Ykskaks koiran takajalat loikkasivat etu-
jalkojen edelle, ja se kaatui kyljelleen katuun, mistä kaksi puna-
armeijalaista kivääreineen sen tavoittivat. Toinen heistä tökkäsi
pistimensä jo elottomaan koiranlihaan kiroten isoon ääneen, toi-
nen pysähtyi raadon rinnalle puuskuttamaan kuin olisi juossut
virstan. Ensimmäinen nykäisi pistimen koiran kyljestä ja tyrkkäsi
sen läskinpalaan, joka yhä oli koiran hampaissa.

Holodnyi ja Samson seurasivat tapahtumia hievahtamatta.
Muitakin, hetki sitten seinänvierille säikähtyneinä karanneita
kadunkulkijoita palasi tarkkailemaan tilannetta. He tajusivat,
että piskin uhrikuoleman ansiosta bolševikit eivät enää tänä
iltana uhittelisi. Puna-armeijalainen yritti yhä turhaan nyhtää
läskinpalaa koiran hampaista.

– Mokoma narttu! mies mylväisi ja kääntyi toveriinsa päin.
– Tule nyt avittamaan äläkä siinä seiso!

Toveri työnsi pistimensä tarkasti koiran tiukkaan hammas-
rakoon ja nosti katseensa Holodnyihin.

– Hei, astupa saappaalla tuohon kuonon päälle, hän vaati.

Holodnyi otti askelen eteenpäin ja painoi koiran kuonon
saappaallaan katukiveykseen. Puna-armeijalainen nytkäytti
kivääriään äkisti kuin rautatien vaihdevipua, ja kuului rusahdus.
Voitokas pistin kohotti koiran kulmahampaista irrottamaansa
läskinpalaa, joka pistokohdan ympäriltä oli veren punaama.

– Mennään! toinen puna-armeijalainen sanoi ensimmäiselle.
Paikalle kokoontunut utelias porukka tuntui hänestä kaiketi
kiusalliselta, sillä hän vilkuili varuillaan ympärilleen.

Ensimmäinenkin loi epäluuloisen silmäyksen Samsonin ja Holodnyin nahkatakkivormuihin. Läskinpalaa pistimestä irrottamatta hän heitti kiväärin olalleen.

Miehet lähtivät ripein askelin palaamaan suuntaan, josta olivat juosseet nyt surmatun koiran perään.

– Minäkään en kyllä tajua, miksi, Samson jatkoi aiempaa keskustelua. – Hänhän on kavaltaja: ”Se on se mies, jota minä suutelen. Ottakaa hänet kiinni.”

– Totta kai hän on kavaltaja, Holodnyi myönteli innolla.

– Mutta jostain syystä toveri Trotski pitää häntä vallankumouksellisenä ja kapinallisena, joka nousi uskonoppeja vastaan.

– Siis pitääkö toveri Trotski vallankumouksellisia kavaltajina?

– Entisen maailman kavaltajina, Holodnyi nyökytteli. – Tottaahan se taitaa olla. Luodakseen uuden maailman joutuu kavaltamaan vanhan... Ilman kavaltajien apua maailmaa ei siis voi muuttaa paremmaksi.

– Mutta silti! Oli miten oli, aluksi Juudas lähti seuraamaan Jeesusta. Sielullista sokeuttaanko?

– Hän oli etsinyt jotakuta, jota seurata. Juudas janosi vallankumousta. Hän saattoi ajatella, että Jeesus itse on vallankumouksellinen ja taistelee vanhaa maailmaa vastaan, Holodnyi jatkoi pohdintaansa. – Mutta huomattessaan Herran johdattavan väärään suuntaan hän pysäytti tämän. Juudas toimii tässä siis petetyn kansan, petetyn luokan edustajana. Eikö niin? Holodnyi puraisi mietteliäänä alahuultaan, sillä ei ollut aivan varma johtopäätöksestään.

– Äitimuori on syypää, Samson tokaisi päättäväisesti kuin jotain tärkeää oivaltanut. – Muinaisheprean kielellä *jehuda* tarkoittaa ”herraa ylistävä”. Äiti oli nimennyt hänet sellaiseksi jo ennen Jeesuksen tuloa. Siksi Juudas Jeesusta seuraamaan lähikin, mutta sanoutui myöhemmin irti niin hänestä kuin itsestäänkin. Itsemurhan tekevähän kieltäytyy vapaaehtoisesti jatkamasta elämäänsä.

Holodnyi nyökytteli moniselitteisesti.

– Mitenkäs sinä muinaishepreaa osaat?

– En osaa. Kymnaasiajoilta jäi mieleen, kun opeteltiin raamatullisia nimiä...

Olutkapakassa molemmat ottivat lasillisen *Kabinetnoje*-olutta ja asettuivat likaisen pöydän ääreen. Puhtaita pöytiä ei tähän aikaan päivästä enää ollut.

Ensimmäisellä kulauksella Samson maistoi oluessa veren maan vivahteen, saman kuin lapsena, kun joku oli tappelussa iskenyt häneltä huulen halki. Toisen kulauksen myötä sivumaku huuhtoutui pois. Kaikki asettui kohdilleen. Suuhun levisi miellyttävä kirpeys. Pää tuntui hitusen humaltuvan, mutta hän tiesi sen olevan toistaiseksi pelkkää mielikuvitusta, joka hälvensi todellisuuden. Kunnolla humaltuakseen pitäisi kumota kolme lasillista. Ennen vallankumousta *Kabinetnoje* oli ollut miettoa toisin kuin nyt. Nykyisin sitä valmistettiin eri lailla, uudella tavalla.

– Meille lähetettiin Pasetšnyin tilalle vahvistukseksi tšekisti, Holodnyi virkkoi sanojaan venyttäen ja paksuja huuliaan nuoleskellen. – Abjazov nimeltään. Hontelo jolppi, naama terävä kuin partaveitsi, ja tyypeä!

– Onko hyvä ampumaan? Samson uteli.

– Varmaan, Holodnyi oletti. – Puhutaan, että sikäläiset harjaannuttavat kättä ja silmää eläviin maaleihin. Naiden puhui hänen kanssaan tänään pari tuntia. Vasyl kiikutti heille erilaisia rikosjuttuja. Saapa nähdä!

Kreštšatikin katulyhdyt paistoivat olutkapakan ikkunasta sisään. Välillä kuului rattaita ja kiesejä vetävien hevosten kavionkopsetta, ja raitiovaunu ajoi ohi kuin vaakasuuntaan lipuva kirjaskyly.

– Vähän niin kuin hiukoo, Holodnyi murahti tyhjää olutlasiaan katsellen. Hän nosti päätään ja kohotti kätensä heilutukseen. – Toinen *Kabinetnoje*, hän huikkasi.

Tarjoilijan tuodessa oluen Holodnyi tiedusteli, mitä purtavaa olisi.

– Läski-, suolakurkku- ja kilohailivoileipiä löytyy, tarjoilija kertoi.

– Kilohaili- ja kurkkuleipiä, kaksi kumpaakin, Holodnyi sanoi miehelle, – ei läskiä.

– Onko läski veristä? Samson kysyi.

– Miten niin veristä? tarjoilija ihmetteli. – Meillä on tänään kylki- ja selkäläskiä. Voidellaan ranskalaisella sinapilla.

– Minulle kaksi kylkiläskileipää, Samson pyysi.

– No siinä tapauksessa minullekin kaksi kylkiläskillä, Holodnyi lisäsi vilkaisten toveriaan mietteliäänä.

– Kuule, hän jatkoi tarjoilijan poistuttua. – En olisi ikinä uskonut, että maailma on näin helppo hajottaa. Ja että entisen maailman palaset silti jatkavat elämäänsä ja palvelevat tarkoitustaan.

– Se johtunee siitä, ettei maailma hajonnut vaan muuttui. Hajonnut ei toimisi. Eihän rikkinäinen kello näytä aikaa, Samson arveli.

Holodnyi otti taskustaan vitjallisen kellon, avasi sen kannen ja vilkaisi osoittimia.

– Niin, hän vastasi hidastellen. – Kelloseppä juuri eilen korjasi tämän. Pudotin sen vahingossa, ja se pysähtyi. Rillipää korjasi eikä ottanut rahaakaan. Sanoi, että minun luottamukseni on hänelle tärkeämpää kuin raha.

– Oikeassa oli, Samson henkäisi ja kulautti lasinsa tyhjäksi.

– Luottamus on rahaa tärkeämpää.

– Eipäs ollut oikeassa! Holodnyi penäsi. – Luottamus on sukua uskolle. Kaikki uskoon liittyvä johtaa harhaan. Jos kelloseppä ei eilen tienannut tarpeeksi saadakseen leipää, hän painoi naamani taatusti mieleensä ja kirosi minut. Aamullahan hän varmaan oli uskonut tienaavansa. Minä en tehnyt mitään hyvää hänen eteensä, mutta hänpä teki minun eteeni. Niin sanotusti

omalla kustannuksellaan. Juudaskin oli uskonut Jeesukseen ja luottanut häneen, vaikka Jeesus ei ollut tehnyt Juudaksen hyväksi mitään. Lisäksi Juudaksen mahaan koski, elimistö-kään ei siis ollut kunnossa, ja elimistö-sanahan tulee elämästä. Eli hänen elämänsä särki, hän kärsi! Siksi hän otti kolmekymmentä hopearahaa. Ruokaan. Sielunhoitoon siis. Niin hänestä tuli kavaltaja. Sitten hän katui tekemäänsä ja surmasi itsensä, kuten sanoit. Jos hän olisi surmannut jonkun toisen, hänestä olisi tullut vallankumouksellinen, mutta kun hän surmasi vain itsensä, ei tullut. Olet oikeassa, Samson! Ei ole muistomerkin arvoinen.

Iso puinen voileipävatilaskettiin pöydälle. Tukevat ruisleipäviipaleet oli päällystetty paksun sinappikerroksen höystämällä läskisiivuilla, tummanvihreillä kurkkuviipalepyörylöillä ja märänkiiltävillä tynnyrisuolatuilla kilohaileilla.

Luku 2

NADEŽDA AIKOI JO sulkea kamarin oven perässään, mutta vilkaisi vielä kerran uupunutta Samsonia, joka äsken oli tullut kotiin suolatulta kilohaililta ja oluelta lemuten. Sillä tavoin vaimo mulkaisee hulivilisiippaa, mutta Nadežda oikaisi äkkiä ilmeensä muistaen nähtävästi, ettei ole vaimo vaan huoneistoon asutettu. Nyt hän päätti, ettei lykkäisikään aiemmin mieleensä tullutta pyyntöä huomiseen.

– Onko meillä kellarissa paljon polttopuuta? hän kysäisi varovaisesti.

– Ihan riittämiin, Samson vastasi ihmettelemättä kysymystä lainkaan. Hän katsoi tytön silmiin selkeästi syyllisen näköisenä.

– Paleletko? Haenko ja lämmitän?

– Ei, älä ihmeessä. En minä siksi kysynyt. Marusja toi töihin vaatteitaan, vaihdettaviksi. Niissä oli kaunis kesäsarafaani, vihreä ja keltakukallinen. Hän tahtoo siitä kolme säkkiä halkoja. Sitä minä siis mietin...

– Koetitko sitä yleski? Sopiko se sinulle?

– Kyllä, sopi kuin valettu. Ja parahiksi ennen kesää. Se kun on jo ovela...

– No siinä tapauksessa totta kai! Vaihdetaan pois, Samson vakuutti. – Käykö joku hakemassa puut?

– Ei, ne pitäisi viedä hänelle, hän kortteeraa tässä lähistöllä.

– Kantamallako? Kolme säkillistä? Samson tuumi ääneen.

– Hommaan kärryt ja käyn viemässä. Mikä on osoite?

– Annan huomenna! Nadežda lupasi hymyillen, suukotti Samsonia poskelle ja vetäytyi makuukamarinsa oven taakse.

Yöllä Samson hiipi varpaillaan vanhempiansa entiseen makuukamariin ja työnsi *Monpensier*-purkin parivuoteen vapaan tyynyn alle. Omaan huoneeseensa palattuaan hän pysyi nyt vaivatta kuuntelemaan Nadeždan suloista hengitystä ja maalaili mielessään, kuinka polvistuu tarjoamaan tytölle kättään ja sydäntään. Olihan tämä siihen ilmeisen valmis, odotti sitä ja ihmetteli, miksei vieläkään ollut saanut kuulla kutsua avioelämään. Kysymyksensäkin oli muotoillut: paljonko *meillä* on halkoja. Meillä! Ei Samsonilla, ei talon asukkailla, vaan meillä!

Ihanat puolivalvemietteet keskeytti uni, syvä kuin monnien asuttama jokiuoma. Uni kiskaisi Samsonin pohjaansa samalla voimalla kuin kymmenpuutainen monni suistaa ahnaan kalamiehen tuhon syöveriin. Unen pinnalle jäi kellumaan Nadeždan tasainen ja lämmin hengitys, jota isännästään vain fyysisesti irrallinen korva salakuunteli tyynyn alla peltipurkissa uinuen.

Nikanor Abjazovin hontelo hahmo toi toden totta mieleen viisitoistakesäisen poikasen. Hän oli pienikokoinen ja hie-
man kumara ja tuntui koko ajan ikään kuin vitkastelevan niin puheissaan kuin teoissaankin. Kenties hän oli varuillaan, mutta erityispiirre saattoi johtua myös hänen sodassa saamastaan painevammasta.

Nytkin, kun hänet ja Samson esiteltiin Naidenin työhuoneessa toisilleen, Abjazov ojensi kätensä selvästi viivytellen, ja syntyneen tauon aikana Samson ehti katsahtaa kysyvästi Naideniin. Päällikkö oli kuitenkin sillä hetkellä mietteissään eikä huomannut Samsonin ihmettelevää katsetta. Lopulta Abjazov puristi ojennettua kättä ja mumisi jonkin kysymyksen.

– Mitä? kysyi Samson, kun ei saanut selvää.

– Minkälaista taistelukokemusta teillä on? Abjazov toisti selkeämmin.

– Ei muuta kuin täällä virantoimituksessa saatua. Sotimassa en ole ollut.

– Vai niin, nyökytteli miliisiasemalle vahvistukseksi lähetetty tšekisti ja irrotti otteensa Samsonin kädestä. – Mitäpä tuosta, yhdessä hommiin vain! hän lisäsi varmalla äänellä ja aikoi poistua huoneesta. Ovi aukeni kuitenkin ennen kuin hän ehti tarttua sen kahvaan.

– Taas tuli roppakaupalla rikosilmoituksia! Sotilaskuriiri kävi tuomassa, onko se nyt laitaa? huoneeseen astunut Vasyľ motkotti melkein huutaen ja ravisti käsin kirjoitettujen paperien nivaskaa kourassaan.

Hän tyrkkäsi paperit Naidenille.

– Voinko poistua? Abjazov kysyi Naidenilta sotilastyyliin.

– Odota hetki, Naiden sanoi irrottamatta silmiään tuoduista papereista.

Samsonkin jäi vielä paikoilleen ja katseli Vasylin kiukkuista naamaa. Vasyľ oli harvoin huonolla tuulella, ja noin kiukkuisena Samson näki hänet ensimmäistä kertaa.

– Kaiken maailman pikkujuttuja, näihin ei tuhlata aikaa, Naiden totesi papereita tutkaillessaan. – Tämä pitää kyllä tarkistaa! hän jatkoi katsahtaen Samsoniin ja Abjazoviin, nykäisi nipusta yhden arkin ja ojensi sen Samsonille. – Menkää kaksin paikan päälle ja selvittäkää asia.

– Kumpi johtaa? Abjazov kysäisi kuivasti.

Naiden loi alaisiinsa uuden arvioivan katseen, huoahhti sitten ja osoitti oikealla etusormellaan Abjazovia. Kapeita veretömiä huuliaan raottamatta Abjazov väläytti kovan hymyn ja vaati katseellaan Samsonia luovuttamaan täyteen kirjoitetun arkin hänelle.

Naiden antoi heille kahdelle luvan poistua, halusi ilmeisesti puhua jostain Vasylin kanssa.

– Ompelutitko tämän itsellesi? kysyi Abjazov, joka Samsonin työhuoneeseen astuttuaan oli oikopäätä mennyt sovitukseen luo ja tunnusteli nyt puvuntakin kangasta sormissaan.

– Ei, se on yhden rikosjutun todistusaineistoa. Niin, mitä siinä sanotaan? Samson viittasi paperiin, jota ei ollut ehtinyt lukea.

Abjazov asettui nojatuoliin lukemaan. Kapeat huulet liikahtelivat äänettömästi katseen lipuessa asiakirjan tekstissä.

– Henkirikos! Rikoslain piiriin kuuluva tapaus siis, hän sanoi hetken kuluttua halveksivasti, aivan kuin tämä rikoslaji ei erityisesti kiinnostaisi häntä. – Mutta mentävä on, päällikkö käski.

– Mihin?

– Puštša-Voditsaan. Nekrasovskaja-katu 60, pihavaja.

– Vaja? Onko henkirikos tapahtunut vajassa?

– Se vaatii selvitystä, Abjazov tokaisi. Häntä nähtävästi laiskotti toistaa paperin sisältöä, sillä hän ojensi sen Samsonille ja syventyi itse taas katselemaan puvuntakkiin puettua sovituskukkea.

Samson paneutui rikosilmoitukseen. Käsiala oli siistiä ja helppolukuista. Joku N. V. Elkin ilmoitti havainneensa osoitteessa Nekrasovskaja-katu 60 sijaitsevan huvilan pihavajan seinänvierustalla tuoreen verinoron, joka oli välittömästi herättänyt yksiselitteisiä epäilyksiä.

Ovi lennähti auki terävästi vinkaisten. Samson nosti katseensa ehtimättä lukea loppuun. Naiden astui huoneeseen ja loioitis sarkastisen silmäyksen sovituskukkeen, mutta päätti nähtävästi tällä kertaa olla hiillostamatta alaistaan, ojensi vain Abjazoville kaksi miliisiaseman leimalla varustettua paperia.

– Ajuria varten, hän sanoi. – Ja sanokaa niille vossikkapölvästeille, että matkakuponkisaatavat kuuluu periä täällä asemalla Vasyilta, kuponkeja ei saa tyrkyttää torikauppiaille rahan sijaan.

– Jaa, antaneeko Vasy heille rahaa? Samson epäili ääneen.

– Kuinkas muuten! Nykyisin antaa. Ennen ei ollut rahaa

semmoiseen, kuponkeja vain. Nyt taas on sekä rahaa että kuponkeja, Naiden vakuutti, siristi silmiään ja mulkaisi taas Jakobsonin pukua. – Anna tuo pirunpelätti Vasyllille, kyllä hän sille komerostaan sijan löytää. Sinulla on täällä kosteutta kahden tuberkuloosin tarpeisiin!

Samson nyökkäsi konemaisesti. Naidenin poistuttua hän huokasi raskaasti.

– Et taida olla kovin hyvää pataa hänen kanssaan? Abjazov kysyi.

– Miten niin? Olen kyllä, Samson vakuutti. – Hän on herkkä-näinen, saa nuhan pienimmästäkin. Siksi hän näkee joka paikassa kosteuden aiheuttajia.

Heidät Puštša-Voditsaan vienyt ajuri kieltäytyi jyrkästi ottamasta leimakuponkeja vastaan ja vaati oikeaa rahaa: tsaarin ruplia, kerenkoja tai uusia neuvostoruplia.

– Jos olisitte heti sanoneet, että meinaatte maksaa panttilapuilla ettekä rahalla, en taatusti olisi lähtenyt ajoon!

– Voin vanhoa, Samson maanitteli, – että saatte kuponkia vastaan rahaa. Siellä on kirjattuina reittien mukaiset taksatkin.

– Jaa missä?

– Miliisiasemalla. Jos jätte odottamaan, ei tässä pitkään mene, niin voitte viedä meidät sinne takaisin, ja saatte kyyti-rahast meno- ja paluumatkasta minun valvonnassani.

Kuski toljotti Samsonia kuin pikkupoikaa raapien samalla partaista poskeaan, mikä teki katseesta vielä halveksivamman. Kun hän sitten kääntyi Abjazoviin päin, käsi valahti alas, ja Samson ymmärsi miehen arvostavan vaitonaista tšekistiä enemmän kuin häntä.

– Mitäs te sanotte, toveri päällikkö?

Abjazovista oli ilmeisen imartelevaa, että ajuri tajusi heti, kumpi heistä kahdesta on johdossa.

– Totta hän puhuu. Jos odotat, ajetaan takaisin ja maksetaan kyyti, Abjazov sanoi kuivasti hymyillen.

Kuski kohensi jalkapeitettä ja muita sen alla olevia lämmikkeitä, kiristi sitten vyötään.

– Olkoon menneeksi, hän virkkoi. – Jään vartomaan.

Pihaportti ei ollut lukossa. Abjazov tönäisi sitä, ja he astuivat pihaan. Itse puuhuvila, jonka ikkunaluukut olivat auki, sijaitsi tontin perällä, kolme lautavajaa taas oli pystytetty portista vasemmalle takaseinät aitaan päin.

Samson tarkkaili tšekistin liikkeitä ja kuulosteli ympäristöä. Jossain lähistöllä kukkui käki. Tuuli huojuutti mäntyjä ja rikasti äänimaisemaa täytäten niiden latvakruunut huminallaan. Abjazov kumartui tutkimaan maata kahden ensimmäisen vajan etupuolelta ja siirtyi sitten kolmannelle vajalle, jonka oven edustalle oli sirotettu keltaista hiekkaa. Tšekisti potki hiekan hajalle saappaankärjellä, kyyristyi hetkeksi ja katsahti Samsoniin. Hänen silmiinsä syttyi uhkapelin kiilto. Oikaistuaan selkensä hän suostui nahkatakkiaan.

– Tämä se on, hän sanoi osoittaen hiekan alta paljastunutta tummaa läikkää.

Hän tarttui riippulukkoon ja nyki sitä kokeillen, riittäisikö hänellä voimaa repäistä lukko rautoineen irti. Tajuttuaan, että se ei onnistu, hän kääntyi kohti taloa. Tiilenpunaiseksi maalatululle ovelle vei kaksi porrasaskelmaa.

– Kolkuta! Abjazov komensi.

Samson jysäytti ovea kolmesti nyrkillään.

– Hyvin jyskytät! Abjazov kehaisi. – Juuri noin se pitää tehdä. Epäillyt pitää ihan alkuun säikäyttää. Pelästyneinä heistä tulee heti puheliaampia.

Sisältä kuului askelia, ja kaksi rautasalpaa kirskahti päästäen oven vapaaksi. Raosta kurkisti opettajan oloinen mies, jolla oli silmälasit ja lyhyt kiilaparta. Hän jähmettyi tuijottamaan aseistettuja nahkatakkimiehiä. Isännän mustat housut kaipasivat silitysrautaa, toppapusakka taas kertoi, ettei taloa lämmitetty. Pihalla ei näkynyt mitään merkkiä hiilistä, ja polttopuitakaan

tuskin oli, sillä yhdellekään vajoista ei johtanut talolta hyvin tal-
lattia polkua.

– Sukunimi? Abjazov tivasi heti.

– Olen Špakevitš, mitä on tapahtunut?

– Teistä on tehty ilmoitus henkirikokseen liittyen, tšekisti
läväytti.

– Kuka on tehnyt? Mihin henkirikokseen? isäntä kysyi ääni
värähtäen, ja samassa hän kääntyi taakseen ja huusi: – Katja, tule
tänne! Sanovat, että täällä on tapettu joku!

Miehen selän taa ilmaantui kiharapäinen pallinaamainen
vaimo, jonka isoista ja hieman ulkonevista silmistä saattoi hel-
posti kuvitella sinkoilevan tulta ja tappuraa.

– Mitäs miehiä te olette? hän kiljaisi.

– Talonpoikien ja työläisten neuvostojen miliisistä, Abjazov
lateli selkein sanavälein. – Tulkaa ulos ja avatkaa vaja!

– Mikä ihmeen vaja? nainen kysyi myrkyllisesti tyrkättyään
isännän taakseen.

– Se, jonka ulkoseinustalle on imeytynyt verta, Abjazov selitti
rauhallisena.

Samsonia ei miellyttänyt vaiteliaan todistajan rooli, mutta
hän tunsii olonsa kiusaantuneeksi Abjazovin rinnalla, tai tar-
kemmin sanottuna hänen seurassaan. Abjazov levitti ympäril-
leen tymeän alistavia aaltoja, eikä Naiden suotta ollut häntä
kaksikon johtoon nimennyt.

– Ihan justinsa aukaistaan, nainen sanoi pitkää harmaata
palttoota ylleen kiskoen. Hän otti porstuan naulasta avainnippu-
ja astui kynnykselle.

Kolmannen vajan luo päästyään hän pysähtyi ja laski kat-
seensa hiekkakerroksen alta paljastuneeseen tummaan läikkään.
Hän levitti hiekkaa kenkäänsä kärjellä, että Abjazovin kiihdyksiin
saanut kohde peittyisi uudelleen.

Lukko kirshahti ja keikahti kallelleen, nainen irrotti sen rau-
doista ja leväytti lautaoven auki.

– No, menkääs nyt etsimään sitä henkirikostanne! hän kiljaisi uhmakkaasti.

Abjazov astui ensimmäisenä sisään, Samson seurasi. Vaja oli tyhjä, mutta avoimesta ovesta tulevassa valossa maalattiassa erotui useampia tummia läikkiä, joille oli sirotettu niukalti hiekkaa.

– Mistä veri on peräisin? Abjazov viittasi läikkiin kädellään.

– Oletteko jossain nähneet veretöntä sianpistoa? nainen kysyi.

Samsonilta pääsi helpotuksen huokaus. Hän oivalsi, ettei täällä mitään henkirikosta ollut tapahtunut. He voisivat siis kääntyä kannoillaan ja palata kadulla odottelevan ajurin luo.

– Pistitte sian? Abjazov lausui hitaasti. – Oliko omanne?

– Ei, mistä meillä nyt sika olisi? Naapurin se oli. Hän pyysi.

– Mitä teitte lihoille? tšekisti jatkoi utelua.

– Hän vei ne.

– Maksoiko teille?

– Kuinkas muuten, ei kai me nyt ilmaiseksi työtä tehdä?

– Paljonko maksoi?

– Suolassa maksoi, kymmenen naulaa.

– Eiköhän lähdetä takaisin, Samson puuttui puheeseen. Kaiken muun ohella hänen piti päästä käymälään.

– Jos lähdetään takaisin, täytyy ottaa jompikumpi näistä mukaan. Jatkotutkintaa varten, Abjazov vastasi.

– Mitä tutkimista tässä on? nainen kysyi.

– Karjan laitton teurastus ja Kuverelkomin määräyksen rikominen. Se kieltää kaiken yksityisen kaupankäynnin lihalla, Abjazov lateli.

– En ole kuullut semmoisesta! nainen huudahti kuulostaen ensimmäistä kertaa epäröivältä, mikä ei vähentänyt hänen äänensä pistävyyttä ja vastenmielisyyttä. – Eikä meiltä ole mitään myytykään! hän kivahti.

– Siitä otetaan selvää. Lähdette mukaan ja kerrotte miliisi-asemalla, Abjazov komensi. – Vai lähtekö miehenne? Saataisiin asia selvitettyä ilman kailotusta.

– Mies lähtee! nainen täräytti ja nipisti punatut huulensa nyrpeäksi viivaksi. Hän kiiruhti talolle ja huusi jo kynnykseltä sisään: – Vanja, tule ulos, lähdet noiden mukaan!

Mies kurkisti pihalle pelästyneen näköisenä ja silmälasit vinossa – nähtävästi hän oli pistänyt ne päähänsä ovelle tullessaan.

– Mihin lähden?

– Kaupunkiin, noiden tykö! Tuottehan te hänet takaisin? nainen kysyi ja kääntyi kynnykseltä miliisin edustajiin päin.

– Kuka tietää? Abjazov kohautti harteitaan. – Riippuu siitä, mitä hän meille kertoo.

Puolikuoliaaksi säikähtänyt pidätetty istui kiesien penkillä likistyksissä Samsonin ja Abjazovin välissä, kun he köryyttivät mukulakivikatuja takaisin päin.

– Kuulustelet ja kirjaat kaiken ylös, Abjazov käski Samsonia hieman eteenpäin kumartuen. – Minulla on vielä muita asioita.

Samsonkin kumartui hieman eteenpäin nyökätäkseen tšekistille.

Hänen päässään kiersi kummallisia ajatuksia. Yksityisen lihanmyynnin kieltämisestä hän ei ollut kuullut, ja tässä tapauksessa ei edes ollut kyse kaupankäynnistä vaan sian teurastuksesta.

– Mitä minä kysyn? Eihän hän kaupustellut, pisti vain sian hengiltä.

– Siellä, missä pistetään sika, on heti kyse kaupustelusta, Abjazov vastasi. – Eihän lihaa ilmaiseksi jaella. Pitää vain selvittää, kuka on myynyt, mihin hintaan ja kenelle. Tämä kertoo kyllä kaiken ihan itse, Abjazov vakuutti siirtäen pistävän katseensa kalpeaan pidätettyyn, joka oli torkkuvinaan, mutta jännittyneet kasvolihakset ja kuulolle höristetyt korvat paljastivat teeskentelyn ja pelon.

Luku 3

PUŠTŠA-VODITSAN ASUKAS IVAN Špakevitsin kuulustelupöytäkirjasta tuli vain puolen sivun mittainen. Mies kertoi, missä osoitteessa teurastettavan karjaeläimen toimittanut kansalainen Briskin asui ja tunnusti myös pistäneensä hänen pyynnöstään kuoliaaksi jo neljä sikaa, mistä oli saanut häneltä maksuksi kaikkiaan viitisenkymmentä naulaa suolaa. Suolan mies oli myöhemmin vaihtanut Galitsian aukion juutalaistori Jevbazilla hirssisuurimoihin ja jauhoon. Hän oli niin ikään jättänyt jokaisesta lahdatusta siasta haltuunsa viisi naulaa läskiä, jota hänen sanojensa mukaan ei kuitenkaan ollut enää taloudessa jäljellä. Osan läskistä hän ja vaimo olivat syöneet, osan hän oli vaihtanut villakangaspalaan, josta oli tarkoitus ompeluttaa vaimolle lämmin leninki.

Kuulustelun jälkeen Samson otti Špakevitsilta kuittauksen paperiin, jossa tämä lupasi olla poistumatta Kiovasta, ja päästi miehen menemään. Samson itse meni pöytäkirjoineen Naidenin luo.

– Mitätön juttu! hän tuhahti näyttäen pöytäkirjaa päällikölleen. – Voi varmaan sulkea ja siirtää arkistoon. Ei kai nyt naapurin sian lahtaaminen ole rikos?

Naiden otti pöytäkirjan käteensä ja luki sen huolella läpi.

– Niin, Abjazov raportoi minulle jo yksityiskohdat, hän mutisi suu mutrussa nyökytellen. – Ei tätä voi tähän jättää... Kuverelkomin määräyksen rikkomus...

– Mikä semmoinen *Kuverelkom* edes on? Eihän meille ole tullut sieltä mitään papereita.

– Sinulle ei ole tullut, koska et ole täällä päällikkönä. Minulle on tullut. En vain ole tutustunut niihin ajoissa. Kuverelkom on kuvernementin erityinen elintarvikekomissio, Naiden selitti.

– Tajuatko? Erityinen! Niin kuin ruokaministeriö. Nythän eletään nälkäisiä aikoja, pitää ruokkia armeija ja myös työtätekevät. Tšekistinä Abjazov vainuaa heti, milloin on kyse vakavasta tapauksesta ja milloin ei.

Äänensävyistä Samson kuuli, ettei päällikkö ihmeemmin arvostanut Abjazovia, mutta oli selvästi varuillaan tämän suhteen.

– No mitä nyt sitten? Käynkö hakemassa sen Briskinin? hän kysyi haluttomasti.

Naiden oli hetken hiljaa, vain uupunut katse porautui Samsoniin.

– Käy, hän huokasi viimein. – Mene sinne ja pidätä hänet lihalla keinottelusta. Katsotaan sitten.

– Voinko ottaa Holodnyin mukaan?

Naiden nyökkäsi.

Sama ajuri, joka oli aamulla vienyt heidät Puštša-Voditsaan, seisoi nyt miliisiasemaa vastapäätä aivan kuin tietäen saavansa vielä yhden ajon. Edellisestä Vasyl oli maksanut hänelle täyden taksan, joskin sydän kivistäen. Työläisten ja talonpoikien miliisilaitokselle oli näin taattu ainakin yhden kiesinhaltijan luottamus.

Holodnyi lähti mielellään ajelulle puolen kaupungin halki, etenkin kun seurana oli Samson, johon hän suhtautui ilmeisen ystävällismielisesti.

– No mitäpä tuumit hänestä? Holodnyi kysyi Abjazovia tarkoittaen. Hän silmäili ohi verkkaisesti lipuvia Bibikovski-puistokadun taloja. Pyörien kolina kiveykseen säästi matkantekoa.

– Kuivakka ärhentelijä, Samson vastasi.

Ykskaks Samsonin huomio kiinnittyi muualle, hän kääntyi taakseen ja näki ajotien laittaa astelevan Špakevitšin, joka oli tunti sitten päästetty lähtemään asemalta.

– Pysähdy! Samson huusi kuskille. Kun hän laskeutui astinlaudalle, koko kiesit kallistuivat vasemmalle. – Tulkaa kyytiin! hän huikkasi Puštša-Voditsan asukille, joka oli jo havainnut hänet.

Mies kipaisi kiesien luo perin pohjin säikähtyneen ja hämentyneen näköisenä. Tosin tuo ilme saattoi olla vielä kuulus-telunkin peruja. Samson siirtyi lähemmäs Holodnyita jättäen reunapaikan Špakevitšille.

– Ollaan juuri teille päin menossa, pääsette mukana, Samson lupasi hänelle.

– Mitä te sinne? Špakevitš uteli.

– Briskiniä hakemaan.

– Ettehän vain sano, että minä kerroin hänestä?

– Miten voin olla sanomatta, kun liitytte samaan juttuun? Samson kysyi vilpittömästi ihmeissään ja kääntyi Holodnyihin päin. – Kuulitko tuon?

Holodnyi nyökkäsi hymyillen.

– Minusta, Samson jatkoi keskeytynyttä keskustelua, – Abjazov on lisäksi...

Holodnyi pudisti kiivaasti päätään viitaten mukaan poimittuun matkustajaan. Samson ymmärsi heti: työasioista ei parane puhua vieraiden kuullen.

– Kohtapuoleen lämpenee, Holodnyi aloitti hetken päästä aihetta vaihtaen. – Näetkös, likaisia lumenrippeitä näkyy enää nimeksi, hän jatkoi mutta synkistyi äkkiä kuin jotain epäilyttävää olisi tullut mieleen. Hän kääntyi uuden matkalaisen puoleen. – Mitkä teidän etu- ja isännimenne ovatkaan, toveri?

– Minunko? Špakevitš kohotti päätään. – Ivan Stepanovitš.

– Entä mikä olette ammatiltanne?

– Olin työnjohtajana.